

STORA UTSKOTTETS betänkande N:o 21/1943 i anledning av landskapsnämndens framställning till Ålands landsting med förslag till motion till Finlands Riksdag angående reviderad lag om självstyrelse för Åland.

N:o 21/1943.

Landstinget, som i ärendet fått mottaga lagutskottets betänkande N:o 5/1943, har däröver inbegärt stora utskottets utlåtande.

Efter att ingående hava genomgått och granskat det betänkande rörande reviderad lag om självstyrelse för Åland, som den för ändamålet tillsatta kommittén uppgjort, samt landskapsnämndens och lagutskottets framställningar och förslag i ärendet, har stora utskottet i likhet med landskapsnämnden och lagutskottet kunnat konstatera, att det lyckats kommittén att få fram en fastare och klarare bild av den åländska självstyrelsen och att den i förslaget gjorda gränsdragningen mellan riks- och landskapsmyndigheternas kompetens är ägnad att borteliminera många möjligheter till framtida konflikter samt därigenom skapa en solidare grund för landskapets autonomi. I huvudsak kan stora utskottet därför förena sig om ifrågavarande revisionsförslag. Endast beträffande följande punkter, vari lagutskottet haft från landskapsnämnden avvikande åsikter, har stora utskottet önskat göra ändringar och därvid ansett skäl ej föreligga att frångå landskapsnämndens förslag.

§ 9 mom. 2 p. 1.

I likhet med landskapsnämnden anser stora utskottet att rikets berättigade intressen beträffande denna punkt i nödig grad måste anses vara tillgodosedda genom ordalydelsen i den nu gällande självstyrelselagens stadganden samt att därför inga tvingande skäl förefunnes till ändringar härvidlag, i synnerhet som några kompetenskonflikter under nuvarande krigsförhållanden icke förekommit. Utskottet har därför beslutat föreslå, att denna punkt godkännes i enlighet med landskapsnämndens förslag.

§ 12 mom. 2.

De flesta medlemmarna inom stora utskottet hava beträffande denna punkt omfattat den av kommittémedlemmen, professor Estlander framförda uppfattningen, om vilken också landskapsnämnden förenat sig. Då områdena för rikets och landskapets lagstiftningsbehörighet i revisionsförslaget noggrant uppdelats och specificerats, äro nämligen enligt stora utskottets mening andra förbehåll för rikets president att låta ett lagförslag förfalla, än vad som framgår av landskapsnämndens förslag till ordalydelse för ifrågavarande mo-

ment, icke behövlige. På grund härav och med hänvisning till landskapsnämndens motivering i övrigt har därför stora utskottets majoritet ansett att berörda moment skulle godkännas enligt landskapsnämndens förslag.

Beträffande § 12 mom. 1 och § 40 hava ändringsförslag inom utskottet framställts, men utskottet har dock efter omröstning beslutit att icke göra några ändringar här.

Vad sedan vidkommer den av lagutskottet avfattade motionen och motiveringen till densamma har utskottet icke funnit skäl att göra några anmärkningar eller tillägg, utan föreslår att denna godkännes. Om stora utskottets ändringsförslag beträffande § 9 mom. 2 p. 1 och § 12 mom. 2 vinna landstingets gillande och godkännas, måste dock motionens motivering rörande dessa lagrum till någon del omstiliseras så att den blir i överensstämmelse härmed. Utskottet föreslår därför att den sats, som börjar å sista raden på sidan 7 blir sålydande: "Denna utvidgning de facto till rikets förmån på landskapsautonomins bekostnad påkallar dock icke någon ändring i lagtexten." Den sista meningen i samma stycke bör därpå uteslutas. Ändringen av § 12 mom. 2 fordrar åter en sådan omstilisering, att den mening, som börjar å sidan 39 rad 8 nedifrån bör lyda: "Ifrågavarande uttryck med dess obestämda och tämligen bara innebörd bör enligt landstingets mening avlägsnas." Följande stycke uteslutes därefter.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet hos landstinget vördsamt föreslå

att landstinget jämlikt § 13 i självstyrelselagen ville genom regeringen till Finlands Riksdag inlämna motion om ändring av lagen om självstyrelse för Ålän given den 6 maj 1920, och därvid antaga bifogade lagförslag.

En reservation av landstingsmännen Carl Holmqvist och Wilh. Wilén bifogas

Mariehamn den 28 december 1943.

På stora utskottets vägnar:

Carl Holmqvist

Närvarande i utskottet: ordföranden Bengtz samt ledamöterna Bertell, Holmqvist, Larson, Lundqvist, Lemart Mattsson, Nordström, Påvals och Wilén samt suppleanten Carl Holmström och dels Husell.

L A G

om ändring av självstyrelselagen
för Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 67 § i riksdagsordningen föreskriver samt med Ålands landstings bifall, varder härigenom stadgat, att lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, skall hava följande delvis ändrade lydelse;

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Landskapet Åland tillkommer självstyrelse såsom i denna lag stadgas.

Landskapet Åland omfattar det forna Ålands län, sådant detta bestod in- till den 7 maj 1920, då lag om självstyrelse för Åland trädde i kraft.

2 §.

Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget.

Till befolkningen hänföras de, som hava sitt egentliga bo och hemvist i någon av landskapets kommuner och vilka på grund av bosättning blivit eller lagligen bort bliva där mantalsskrivna, så ock de, som vistas å utländsk ort, men fortfarande äro eller böra vara mantalsskrivna å ort inom landskapet.

3 §.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av en landskapsstyrelse, som av landstinget tillsättes. Dess ordförande är lantrådet, som väljes av landstinget.

4 §.

Regeringen företrädes i landskapet Åland av landshövdingen, som utnämnes av republikens president i den ordning, som föreskrives i lagen den 11 augusti 1922 innehållande särskilda stadganden rörande landskapet Ålands befolkning (garantilagen).

Länstyrelsen omhänderhar jämte statens centrala myndigheter, såsom där- om särskilt stadgas, de till rikets allmänna förvaltning hörande åligganden inom landskapet Åland.

II. Lagstiftningen.

5 §.

Landstingets medlemmar skola väljes genom omedelbara, proportionella och hemliga val, och skall rösträtten vid dessa val vara allmän och lika för

män och vinnor, vilka före valåret fyllt tjuguet år. Närmare bestämmelser angående alen utfärdas genom landskapslag.

6 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte och sammankallas av landshövdingen till urtima möte.

Landshövdingen öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till tingets presider framställningar och meddelanden.

Med begivade av republikens president äger landshövdingen upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

7 §.

Vid förfall för landshövdingen eller under tider, då landshövdingeämbetet är obesatt, förordnar republikens president annan person att fullgöra å landshövdingen enligt 6 § ankommande uppdrag.

8 §.

Öriga bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

9 §.

Rikets lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av de till republikens statsförfattning hörande grundlagar ävensom till avgörande angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke. Angående landstingets medverkan vid ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelser från de till Ålands landskaps författning hörande grundlagarna gäller vad därom är i dessa lagar särskilt stadgat.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hänföres jämväl antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

- 1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftning; yttrande-, församlings- och föreningsfrihetens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; krigstillstånd; sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga; rätt till

män och vinnor, vilka före valåret fyllt tjuguet år. Närmare bestämmelser angående alen utfärdas genom landskapslag.

6 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte och sammankallas av landshövdingen till urtima möte.

Landshövdingen öppnar och avslutar landstinget samt överlämnar till tingets presidier framställningar och meddelanden.

Med begivade av republikens president äger landshövdingen upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

7 §.

Vid förfall för landshövdingen eller under tider, då landshövdingeämbetet är obesatt, förordnar republikens president annan person att fullgöra å landshövdingen enligt 6 § ankommande uppdrag.

8 §.

Övriga bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

9 §.

Rikets lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av de till republikens statsförfattning hörande grundlagar ävensom till avgörande angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke. Angående landstingets medverkan vid ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelser från de till Ålands landskaps författning hörande grundlagarna gäller vad därom är i dessa lagar särskilt stadgat.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hänföres jämväl antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja bopingsort och att färdas från en ort till en annan; den i regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftning; yttrande-, församlings- och föreningsfrihetens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från okränkbarheten av brev-, telegraf- och telefonhemligheten; krigstillstånd; sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga; rätt till

expropriation av fast egendom för statsverkets behov;

2) republikens vapen och flagga samt dessas användning; instiftande och förlänande av titlar, värdigheter och ordnar ävensom andra utmärkelstecken, som förlänas av republikens president;

3) republikens förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland samt förlust av och befrielse från finskt medborgarskap; pass, inflyttning till landet, utlänningars övervakande; utlämnande av förbrytare;

4) försvarsväsendet;

5) skatter och avgifter, vilka skola i riket allmänligen utgöras, med de i 21 § nämnda undantag;

6) grundsatsen om allmän läroplikt, såvitt angår dennas utsträckning med avseende å lärotvång underkastat barn och de åldersår, under vilka lärotvång tillämpas; bestämmelser angående de fordringar läroinrättning bör motsvara för att äga dimissionsrätt till statens universitet; de kunskapsmätt, som erfordras för vinnande av viss, av staten erkänd kompetens;

7) grundsatsen om allmän och lika kommunal rösträtt för finsk medborgare, som uppnått lagstadgad ålder, samt omedelbara, proportionella och hemliga val, börande i nu omförmålt avseende likväl beaktas, vad i garantilagen är särskilt stadgat angående förutsättningarna för erhållande av sådan rösträtt;

8) familje-, förmynderskaps-, arvs- och testamentsrätt; upphovsmanna-, uppfinnar- och patenträtt samt rätt till släktnamn; bolags- och aktierätt, andelslag, försäkringsavtalet, handelsagentur och övriga till den allmänna privaträtten hörande delar av handelsrätten; växel- och checkrätt; illojal konkurrens; bokföringsskyldighet; handelsregister; firma och prokura, varumärke, ursprungsbeteckning, upplags- och warrantrörelse; privat sjörrätt;

9) alkohollagstiftningen; folkpensionering; arbetarförsäkrings- och skyddslagstiftningen, kollektivavtal och medling i kollektiva arbetstvister samt annan arbetarlagstiftning med de i 11 § 1 mom. 6 punkten omförmålda undantag; skiftesväsendet; fastighetsregister; tomtmätning i stad;

10) bok- och stentryckerirörelse, spridning av tryckskrift och utgivande av periodiska tryckskrifter; bank-, sparbanks-, pantlåne- och försäkringsrörelse samt valutahandel; gruvor och mineralfyndigheter; margarintillverkningar; svagare maltdrycker för såvitt angår tillsynen över alkoholgränsens iakttagande; handel med konstgjorda gödslingssämen och beredda fodermedel samt

med utsädesvaror; skjutvapen och skjutförnödenheter; explosiva ämnen till den del rikets säkerhet härav beröres; mäklar-, skeppsklärer- och auktionsföretтарыrket; tillverkning och försäljning av stämpling underkastade arbeten av ädla metaller och andra sådana tillverkningar; anmälningsplikt vid näringsutövning och villkoren för utlännings näringsrätt;

11) här ovan icke särskilt nämnd allmän eller speciell privaträtt, med undantag av stadganden av privatsrättslig natur, hörande till de landskapets lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden, som i 11 § 1 mom. 4, 6, 8 och 9 punkterna omförmälas;

12) fornminnesvården, såvitt angår grundsatsen att landets fasta fornminningar äro ställda under lagens hägn, statens rätt att inlösa sådana fornfynd, som icke av landskapet förvärvas eller behållas, samt de stadgandena, som avse skifte av jord, därå fast fornlämning finnes;

13) den allmänna strafflagen och övriga straffbestämmelser för såvitt desamma icke, enligt 11 § 1 mom. 11 punkten förbehållits landskapets lagstiftningsbehörighet; rättegångs-, konkurs- och utsökningsväsendet; skiljemannaförfarandet; verkställighet av domar och straff; behandling av lösdrifvare och alkoholister; allmän benådning;

14) landets allmänna statistik, mentals- och övriga allmänna befolkningslängder; emigration;

15) bekämpandet av epidemier och andra smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur; behörighet att utöva läkarkallet, tandläkaryrket och annan verksamhet inom hälso- och sjukvården samt apoteks- och veterinärväsendets områden, så ock å dessa områden verksamma personers utbildning samt deras allmänna rättigheter och skyldigheter; sinnessjuklagstiftning, såvitt angår den del av lagstiftningen, som innefattar trygghet för den personliga okränkbarheten och oantastligheten eller äger samband med straffprocessen eller straffverkställigheten; det legala tvånget för kommunerna i fråga om stads- och kommunalläkares anställande, så ock å dessa ankommande statsmedicinska uppgifter inom områden, hänfödda till rikets lagstiftningsbehörighet; rättsmedicinska obduktioner och undersökningar; sterilisering; eldbegängelse; apotek och apoteksvaror; tillverkning, förvaring och försäljning av gifter och preparat, uti vilka gift ingår, dock icke såvitt angår giftiga ämnen av mindre farlig beskaffenhet; köttkontroll; förbud mot införsel av djur och djurprodukter; slakt av husdjur och djurskydd;

16) statens ämbetsverks och allmänna inrättningsorganisation och verk-

statens anläggningar på Åland, ordningen för anställande i samt kompetensvillkoren för befordran till statstjänster och befattningar ävensom statens tjänstemäns och befattningshavares rättigheter och skyldigheter; 17) lots- och fyrväsendet samt annan offentlig sjöfart, lufttrafiken; väsendet; tull- och tullväsendet samt tullens och utrikeshandelsväsendet; varuutbytets frihet; förmålnings- och inblandningstvång till befrämjande av den inhemska sådens avsättning; penningväsendet samt utgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf-, telefon- och väsendet; värden om statsverkets egendom, till den del densamma icke landskapet övertagits;

18) ändring i kommunal eller kameral indelning; 19) område, som är reglerat genom internationella fördrag; samt 20) område, vilket härintills icke av lagstiftningen förutsatts och som tillämpning av de grundsatser denna paragraf innehåller är att hänföra till rikets lagstiftningsbehörighet.

10 (11) §.

Innen förordningar av republikens president eller statsrådet med utövning i 28 § regeringsformen dem förbehållna rätt utfärdas för landskapet i ärenden, som enligt 9 § äro hänfödda till rikets lagstiftningsbehörighet, skall landskapsstyrelsen beredas tillfälle att i ärendet avgiva uttalande.

11 (10, 12) §.

Landskapet äger i den ordning denna lag stadgar, med iakttagande av nedan angivna undantag och begränsningar samt de förbehåll beträffande rikets lagstiftningsbehörighet, som 9 § i övrigt innehåller, utöva lagstiftningsrätt i riket rörande angelägenheter, då ärendet rör följande rättsområden:

- 1) rätt till expropriation för allmänt behov mot full ersättning, med undantag av tvångsinlösen av fast egendom för statsverkets behov;
- 2) undervisningsväsendet inom de gränser 9 § 2 mom. 6 punkten angiver;
- 3) kommunalförvaltning, kommunal beskattning och kommunal vallag samt lagstiftningsrätt om samhällen med sammanträngd befolkning, dock med den begränsning i 2 mom. 7 punkten i dessa avseenden innehåller;
- 4) vattenrätten, med iakttagande av stadgandena i rikets lagstiftning rörande förfarandet vid handläggningen av vattenrättsärenden;
- 5) moderkapsunderstöd;
- 6) arbetsavtal, arbetsreglemente, läroavtal; arbets- och bostadsförmedling;

- delning i enskilda arbetstvister; tiden för öppenhållande av handels- och andra rörelser samt affärskontor;
- 7) inlösen av legoområden och kolonisationsverksamhet;
- 8) jord- och tomtlegorätten, fiskerilagstiftningen samt lagstiftningen i samband med utnyttjande av jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och jordbrukets övriga bibringar, bete och ägors fredande, jakt och växtskydd;
- 9) uppdelning i fria och reglementerade näringar samt annan än i 9 § 2 mom. nämnd näringsrätt med iakttagande av grundsatserna om näringsfriheten samt öppen näring och näring till självförsörjning;
- 10) fornminnesvården, med den inskränkning, som i 9 § 2 mom. 12 punkten föreses;
- 11) bestämmelser om bötesstraff och utsättande av vite och annat äventyr inom rättsområden, hänfödda till landskaps lagstiftningsbehörighet;
- 12) disciplinär bestraffning av tjänstemän och befattningshavare vid Ålands landstapsförvaltning;
- 13) upprätthållande av allmän ordning och säkerhet samt brottslighetens förebyggande och stävjande, med undantag av ordningsmaktens befattnings med statens säkerhet och polisuppgifterna på de områden, för vilka rikets lagstiftning skall gälla även på Åland;
- 14) eldfarliga oljor; explosiva ämnen i den mån statens säkerhet härav icke beröres;
- 15) lagstiftning om barnskydd, med undantag av däri upptagna stadganden, rörande till familje- och förmynderskapsrättens områden, så sådana, som i samband med strafflagstiftningen;
- 16) fattigvård och annan social omvårdnad; kommunala vårdnämnder;
- 17) hälso- och sjukvården med den begränsning, som i 9 § 2 mom. 15 punkten föreskrives;
- 18) väg- och järnvägsförordningen, skjutsväsendet, bestämmelser, som reglera trafiken, lagstiftning om motorfordon, dock icke specialföreskrifter om snabbgående motorfarkoster; den lokala sjötrafiken med fiske-, turist- och andra därmed jämförliga farkoster och härför avsedda kommunikationsleder;
- 19) naturskydd och inplantering av främmande djurarter;
- 20) lagstiftning om stadsplan och tomtindelning; byggnads- och brandlagstiftning; ävensom
- 21) övriga angelägenheter, vilka icke såsom rikslagstiftning blivit riket förbehållna.

Landstingets lagstiftande verksamhet utövas genom beslut i beskattnings-
 ärenden, som i 21 § omförmälas, samt genom antagande av landskapslagar för
 landskapet Åland. Landskapslag kan antingen innefatta en självständig lag-
 stiftningsakt eller ock avse antagande av rikets motsvarande lag eller för-
 ordning att såsom sådan eller med vissa efter förhållandena anpassade änd-
 ringar eller tillägg tillämpas i landskapet.

12 §.

Landstingets beslut om antagande av landskapslag insändes till regeringen
 av länsstyrelsen.

Därest republikens president, efter att hava infordrag den i 26 § nämnda
 Älandsdelegationens och högsta domstolens utlåtanden, finner att en av
 landstinget antagen lag berör de i 9 § omförmälda riket förbehållna ärenden
 eller ärende, som icke underliggör landskapets behörighet enligt de i 11 §
fastslagna grundsatserna, äger han rätt att, inom tre månader från det un-
 derrättelse om lagens antagande delgivits honom, förordna att sagda lag skall
 förfalla. Har republikens president redan därförinnan med avseende å en land-
 skapslag tillkännagivit, att han icke kommer att begagna sig av ovan angivna
 befogenhet, träder landskapslagen omedelbart i kraft.

Har i landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet uppta-
 gits vissa bestämmelser av rikslagstiftningsnatur, vilka i sak äro överens-
 stämmande med motsvarande stadganden i rikets lag, skall detta icke utgöra
 hinder för landskapslagens ikraftträdande. Dylika landskapslagar av blandad
 natur medföra icke förändring av landskapslagstiftningens giltighetsområde
 i förhållande till rikslagstiftningen.

13 §.

Landstinget äger rätt att väcka initiativ i sådan landskapet enskilt rö-
 rande angelägenhet, som hänför sig till de enligt denna lag riket förbehåll-
 na lagstiftnings- eller förvaltningsområden, att genom regeringens försorg
 riksdagen föreläggas.

14 §.

Landskapsstyrelsen äger rätt att göra framställningar om utfärdande av ad-
 ministrativa förordningar för landskapet Åland.

III. Förvaltningen.

15 §.

Republikens president fattar beslut i ärenden rörande landskapet Åland

sätt i 34 § regeringsformen stadgas.

16 §.

Landskapsstyrelsens sammansättning ävensom dess och lantrådets åligganden inom de i denna lag stadgade gränser, så ock de för lodanöter i landskapsstyrelsen gällande kompetensvillkor bestämmas genom landskapslag.

17 §.

Under rikets allmänna förvaltning kvarstå;

1) handhavandet av utrikesärendena;

2) justitieförvaltningen;

3) förvaltningen av militära angelägenheter;

4) förvaltningen i fråga om statens säkerhet;

5) statens finansförvaltning;

6) den å statsmyndighet ankommande allmänna tillsynsbefogenheten över undervisningsväsendet, för såvitt angår de områden, som jämlikt 9 § 2 mom.

punkten hänföres till rikets lagstiftningsbehörighet;

7) förvaltningsverksamheten och tillsynsbefogenheten inom den del av hälso- och sjukvårdens lagstiftningsområde, som enligt 9 § 2 mom. 15 punkten är riket förbehållen, för såvitt sagda förvaltning icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna; börande härvid iakttagas;

att fastställande av reglementen och instruktioner för sjukvårds- och förlossningsanstalter, som upprätthållas av landskapet, kommun eller kommunal anslutning, samt utnämning av ansvarig läkare vid sådan anstalt ankommer å landskapsstyrelsen, efter det medicinalstyrelsens yttrande i ärendet inhämtats;

att regleringen av distrikts-, stads- och kommunalläkares tjänstgöringsområden ankommer å landskapsstyrelsen efter medicinalstyrelsens hörande;

att besättande av distriktsläkartjänst ankommer å landskapsstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen och att utnämning av stads- och kommunalläkare tillkommer landskapsstyrelsen efter det val ägt rum samt medicinalstyrelsen afgivit utlåtande angående den valdes behörighet och lämplighet för tjänsten;

att meddelande av tillstånd till inrättande av privata sjukvårds- och förlossningsanstalter i landskapet och godkännande av deras föreståndare tillkommer landskapsstyrelsen efter det medicinalstyrelsens utlåtande i ärendet inhämtats; samt

att handhavandet av köttkontrollen på Åland ankommer å landskapsstyrelsen, dock så att vederbörlig statsmyndighet äger förordna köttkontrollör och god-

kinna slaktinrättning och köttkontrollstation samt pröva och avgöra besvär över köttkontrollörs åtgärder;

8) de grenar av statsförvaltningen, som omförmälas under 9 § 2 mom. 17 punkten, dock så att förvaltningen av lufttrafiken inom landskapet på sjukvårdens och turismens områden ankommer å landskapsstyrelsen; förvaltningen av statens kommunikationer samt den förvaltning, som hänför sig till övriga kommunikationer med avseende å transitotrafiken och, i samråd med vederbörande landskapsmyndighet, samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet;

9) verkställande av expropriation av fast egendom för statsverkets behov, dock att landskapsstyrelsen skall beredas tillfälle att avgiva utlåtande innan beslut om sådan expropriation av statsrådet fattas; ävensom

10) de administrativa uppgifter, vilka i övrigt föranledas av i 9 § nämnda ärenden, som förbehållits rikets lagstiftningsbehörighet.

I övriga delar handhaves förvaltningen av självstyrelsemyndigheterna.

Till rikets centralförvaltning hörande fackmyndigheter äro förpliktade att i förekommande fall, där särskild sakkunskap är erforderlig, inom gränserna för sin allmänna behörighet och för såvitt laga hinder icke möter, på därom gjord anhållan bistå landskapsstyrelsen vid handhavande av de till självstyrelseförvaltningen hörande uppgifter. Angående dylik handräckning gäller vad som redan är eller framdeles varder genom förordning närmare stadgat.

18 §.

Genom förordning kunna, med landskapsstyrelsens begivande, å rikets allmänna förvaltning ankommande uppgifter för viss tid eller tillsvidare tilldelas landskapsförvaltningen, ävensom till landskapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på rikets allmänna förvaltning.

(2 mom. uteslutet)

Utan hinder av förordning, som i 1 mom. sägs, må landstinget inom gränserna för sin lagstiftningsbehörighet antaga landskapslag, som innebär ändring av förordningen. Ej må dock sådan landskapslag träda i kraft, innan förordningen ändrats eller upphävs.

Uppsäges i 1 mom. nämnd förordning eller antages i 2 mom. nämnd landskapslag, skall förordning om upphävandet utfärdas inom ett år efter uppgifningen eller efter det underrättelse om landskapslagens antagande delgivits republikens president.

IV. Lagskipningen.

19 §.

Domsrätten i rättegångsmål och ärenden utövas av statens domstolar.

20 §.

Förvaltningsrättsliga besvärsmål avgöras av länsstyrelsen.

V. Landskapets hushållning och ålandsdelegationens uppgifter.

21 §.

Landskapet Åland har rätt att för sina behov använda inkomsterna från läro-
skatt, tullskatter och nöjesskatter, och äger landstinget besluta om dessa skatter.
Likaledes äger landstinget för landskapets behov påbjuda en tilläggsskatt
på inkomst att påföras och uppbäras i samband med statens allmänna in-
komstskatt liksom ock att pålägga tillfällig extra inkomstbeskattning, även-
som bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsförvaltningen
underlydande myndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner så ock för
anlitande av Landskapets inrättningar.

Tilläggsskatten och den tillfälliga extra beskattningen skola utgå enligt
av landstinget fastställda grunder. De beslut, som i 1 och 2 mom. nämnas,
träda i kraft utan sådan delgivning, som i 12 § påbjudes, men böra meddelas
landshövdingen till kännedom.

Landskapet Åland tillkommer rätt att, utöver här ovan nämnda inkomster
och skatter, för kulturella och andra landskapets allmänna väl befrämjande
ändamål använda det årliga anslag, som enligt särskild lag skall till land-
skapet ur statsmedel utgivas såsom vederlag för frångångna grundskattomedel.

22 §.

Landshövdingen äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskatt-
ning, om han finner att beslutet;

1) försvårar varutbytet mellan in- och utlandet eller mellan landskapet
Åland och fastlandet;

2) innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter å anlitandet
av allmänna vägar, farleder eller landskapsförvaltningen underlydande in-
rättningar; eller

3) har till följd att beskattningen uppenbarligen förfördelar enskilda
skattdragande eller olika samhällsklasser.

Har landshövdingen förbjudit verkställande av beslut, skall beslutet un-
derställas republikens presidents prövning.

23 §.

Nyttjanderätten till statens jordegendom i landskapet Åland övergår till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom, som förblir anslagen till boställen åt statens tjänstemän, ej heller till den egendom, som nu eller framtiden kommer till användning för statsverkets behov.

Genom förordning, utfärdad med landskapsstyrelsens begivande, kan landskapsförvaltningen tilldelas befogenhet att i kolonisationsäsyfte upplåta mark under äganderätt å sådan del av statens i landskapets vård befintliga jordegendomar, som ej blivit till stömlägenhet undantagen; skolande i fråga om rätt till dylikt jordförvärfv samt löseskillningens bestämmande i tillämpliga delar gälla vad som beträffande statens boställen i sådant syfte är föreskrivet, likväl med iakttagande av vad om rätt att innehava fastighet i landskapet Åland är i lag särskilt stadgat. Influten löseskillning förvaltas av statsverket, men avkastningen därav tillkommer landskapet såsom vederlag för frångången nyttjanderätt.

24 §.

Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov besluter landstinget. För upptagande av obligationslån ävensom lån i utlandet erfordras samtycke av republikens president.

25 §.

Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 17 § fortfarande handhaves av statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av rättsvården, bestridas ur statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt med rätt likväl för landskapet att jämlikt de i 27 § stadgade grunder få utgifterna för självförvaltningens ordinarie behov utjämnade genom statsbidrag.

Landskapets årliga inkomst- och utgiftsstat fastställas av landstinget. Landstingets åtgående sättet för årsstatens uppgörande samt för fattande av beslut om ändring i och tillägg till fastställd årsstat stadgas genom landskapslag.

Särskild årsstat skall av landstinget fastställas för de i 21 § 4 mom. nämnda vederlagsmedlen samt landskapets övriga enskilda inkomster och utgiften.

26 §.

Den skattefinansiella utjämningen mellan riket och landskapet Åland verkställas av ett särskilt organ, ålandsdelegationen, dels genom ordinarie budgetreglering dels genom beviljande av extraordinarie bidrag enligt de i 27 och 28 §§ stadgade grunder.

Ålandsdelegationen består av tvenne ledamöter, utsedda av statsrådet, samt tvenne, utsedda av landstinget. Ordföranden i delegationen är landshövdingen. Av statsrådet utses dessutom två och av landstinget likaledes två ledamotssuppleanter. Delegationen är beslutför, då ordföranden och samtliga ledamöter eller suppleanter för dem äro närvarande.

Å republikens president ankommer att efter överenskommelse med ordföranden för landstinget utse för uppdraget lämplig person att ersätta ordföranden och handhåva dennes åligganden vid delegationen i de fall, att landshövdingeämbetet är obesatt eller då landshövdingen av sjukdom eller annat förfall är lagligen hindrad att leda förhandlingarna.

Uppdraget att vara ledamot eller ledamotssuppleant i delegationen kan av statsrådet eller landstinget återkallas, när skäl därtill anses föreligga.

27 (26) §.

Ordinarie bidragsreglering verkställas i efterhand för en tid av ett år i sänder. Till grund för beräkningen av det landskapet tillkommande bidraget ur statsmedel skall läggas landskapets utgifter under finansåret för självförvaltningens ordinarie behov med avdrag av landskapet under samma tid tillfallna inkomster.

Vid statsbidragets beräkning skall iakttagas:

att såsom ordinarie utgifter må anses endast anslagsbelopp för behov, vilkas tillgodoseende enligt de i denna lag fastställda behörighetsgränserna ankommer å landskapet och vilka icke äro att hänföra till de i 28 § angivna extraordinarie utgifterna;

att kostnaderna för självförvaltningens ordinarie behov skola genom statsbidrag utjämnas i den utsträckning, vari motsvarande ändamål i övriga delar av riket tillgodoses eller understödas, dock med beaktande av rådande prislägen på Åland;

att landskapet således icke må genom bidragsregleringen komma i åtnjutande av andra eller proportionsvis större förmåner än dem, som på motsvarande områden beretts övriga delar av riket, dock så, att landskapets avskilda läge och befolkningens särskilda levnadsbetingelser samt härav påkallade anslagsbehov jämväl böra vid statsbidragets fastställande beaktas;

att landskapet bör ansvara för de kostnader, som påkallas av Ålandsdelegationens verksamhet såsom organ för den skattefinansiella utjämningen, till den del dessa kostnader hänföra sig till de av landstinget utsedda ledamö-

terna av delegationen, medan däremot övriga kostnader för delegationen bestridas ur statsmedel;

att ränteutgifter, som uppkommit genom upplåning av erforderliga tillskottsmedel för bestridande av sådana landskapets kostnader, vilka ur statsmedel ersättas, skola gå i utjämning vid bidragsregleringen;

att subventioner och understöd böra vid utjämningen beaktas, för såvitt desamma till beskaffenhet och belopp motsvara kostnaderna för jämförlig, av staten upprätthållen eller understödd verksamhet, dock med beaktande av rådande prislägen på Åland, landskapets avskilda läge och befolkningens särskilda levnadsbetingelser; ävensom

att till landskapets inkomster, vilka skola gå i avdrag vid statsbidragets beräkande, böra hänföras av landskapet uppburna närings- och nöjes-skatter ävensom avgifter för landskapsmyndigheternas tjänsteförrättningar och expeditioner och för anlåtande av landskapets inrättningar, samtliga dessa skatter och avgifter beräknade enligt i riket stadgade grundar, inkomsterna från statens, av landskapet övertagna jordegendomar och fiskerier, samt ränteinkomster och andra löpande eller tillfälliga inkomster, men icke de i 21 § 4 mom. nämnda vederlagsmedlen samt landskapets övriga enskilda inkomster och ej heller i 21 § 2 mom. omförmäld tilläggsskatt och tillfällig extra beskattning.

28 (26) §.

Har landstinget gjort framställning om beviljande av bidrag till extraordinarie utgifter, fattas beslut härom av ålandsdelegationen.

Såsom extraordinarie utgifter anses större engångsutgifter för bekostande eller understödande av anstalter, inrättningar eller företag, vilka med avseende å planläggning och kostnadsberäkning kräva en särskild ingående behandling och vilkas finansiering icke sammanhör med den ordinarie budgetregleringen. Ej må extraordinarie statsbidrag beviljas, med mindre anslaget avser att tillgodose ett ändamål, hörande till självförvaltningens område, ej heller till högre belopp än vad som för motsvarande ändamål anslås i andra delar av riket, därest icke rådande prislägen på Åland, landskapets avskilda läge eller befolkningens särskilda levnadsbetingelser påkalla avvikelse härutinnan.

29 (26) §.

Ålandsdelegationens beslut rörande ordinarie bidragsreglering och beviljande av extraordinarie bidrag skola för att bliva gällande stadfästas av

republikens president.

Beslut, som underställes republikens presidents prövning, skola stadfästas oförändrade eller ogillas.

Vinner ålandsdelegationens beslut angående ordinarie bidragsreglering icke oförändrat republikens presidents stadfästelse, skall ärendet hänskjutas till delegationen i avseende å förnyad behandling. Vägras stadfästelse å beslut om extraordinarie bidrag, kan ärendet, därest sådant anses vara av omständigheterna påkallat, likaledes återförvisas till delegationen.

Vid underställning av sitt beslut om beviljande av extraordinarie bidrag åger delegationen framställa förslag angående tiden, sättet och ordningen för bidragets utgivande, samt angående de villkor, som böra härvid fästas i syfte att säkerställa bidragsbeloppets användande för det avsedda ändamålet.

30 (26) §.

Landskapets behov av medel för självförvaltningens genomförande och vid-
erhållande skall i avvidan på utjämningen tillgodoses genom årliga, i
statsförslaget upptagna förskottsanslag till erforderligt belopp. Dessa för-
skott skola gå i avräkning å det slutliga bidragsbeloppet.

31 §.

Utöver vad ovan sägs åligger det ålandsdelegationen;

att på anmodan tillhandagå statsrådet och dess ministerier med utlåtanden,

semt

att enligt statsrådets uppdrag utarbete förslag till förordningar, som
cvsas i 18 §.

VI. Deltagandet i fäderneslandets försvar.

32 (27) §.

Landskapet Ålands inbyggare äro skyldiga att biträda vid fäderneslandets
försvar genom att, i stället för fullgörande av värnplikt, göra motsvarande
tjänst vid lots- och fyrinnrättningen såsom därom i lag särskilt stadgas.

Vad här ovan stadgats, gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år
inflyttat till landskapet Åland från annan ort i Finland, där de skulle hava
verit värnpliktiga.

Sådan inbyggare i landskapet, som i första momentet åsyftas, må dock,
där han det åstundar, fullgöra värnplikt vid rikets krigsmakt.

VII. De offentliga tjänsterna.

33 (28) §.

Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till densamma utnämnas av landskapsstyrelsen.

34 (29) §.

Statsmyndigheternas i landskapet Åland samt ålandsdelegationens ämbets-
språk är svenska. Angående finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som
av myndighet handlägges, använda sitt eget språk samt på detta språk utfå
expedition, gälla vad i allmän språklag stadgas angående svensktalandes
rätt i enspråkigt finskt område.

35 (30) §.

Skriftväxlingsspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myn-
digheter och statsmyndigheterna i landskapet Åland, så ock mellan nämnda
myndigheter, å ena sidan, samt å den andra sidan rikets regering, centrala
myndigheter och sådana överdomstolar och statsmyndigheter, vilkas domkrets
eller förvaltningsdistrikt innefattar förutom landskapet Åland jämväl viss
annan del av rikets område, skall vara svenska.

Högsta domstolens utlåtanden och avgöranden i landskapet rörande ärenden
skola avfattas på svenska språket.

36 (31) §.

I statens tjänst i landskapet Åland må icke anställas någon, som icke
stärkt att han fällständigt behärskar svenska språket ^{såväl} i tal som skrift.

VIII. Om besvär och åtal för brott i tjänsten.

37 (32) §.

Över landskapsstyrelsens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär
anföras, såsom i riket är stadgat om anförande av besvär i motsvarande fall.
Finmer landshövdingen, att landskapsförvaltningen underlydande myndighets
beslut överskrider myndighetens befogenhet, skall han förbjuda verkställig-
heten av sådant beslut.

38 (33) §.

Tjänsteåtal mot lantrådet samt mot ledamot av och föredragande vid land-
skapsstyrelsen handläggas av Åbo hovrätt. Annan innehavare av tjänst eller
befattning vid landskapsförvaltningen åtalas för brott i tjänsten vid veder-
börlig underrätt, där ej annorlunda är särskilt stadgat.

39 (34) §.

Förfar lantrådet eller ledamot i landskapsstyrelsen vid utövning av sitt
ämbete i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåter han
vad honom i tjänsten åligger, skall landshövdingen anmäla brottet till åtal.

IX. Särskilda bestämmelser.

404

40 (35) §.

Uppkommer i fråga om rätt att vidtaga viss förvaltningsåtgärd menings-
 skiljaktighet angående landshövdingens, länsstyrelsens eller landskapssty-
 relsens befogenheter enligt denna lag, äger högsta domstolen, på anmälan av
 landshövdingen eller landskapsstyrelsen och sedan vederbörande blivit i sa-
 ken hörd, avgöra densamma.

41 (36) §.

Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller
 må avvikelser från dem göras annorledes än med landstingets bifall och i den
 ordning, som om grundlag är stadgat.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gälle vad i 13 § är stadgat.

42 (37) §.

Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att deltaga i val av president och val
 till riksdagen undergår icke ändring genom denna lag.

Denna lag träder i kraft den 194 och upphäves genom densamma.
 lagen om självstyrelse för Åland, given den 6 maj 1920, så ock övriga mot
 denna lag stridande stadganden.

Ordinarie bidragsreglering, som vid lagens ikraftträdande är beroende på
 åtgärd av ålandsdelegationen, skall med iakttagande av de i denna lag stadga-
 de grunder verkställas för en period av sammanlagt tre finansår, varefter
 den i 27 § påbjudna ettårsregleringen vidtager.

Lagar och författningar, som i riket utfärdats före den 7 maj 1920, då
 självstyrelse för landskapet Åland infördes, och vilka till sin art jämlikt
 11 § äro att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet, skola fortfa-
 rande lända till efterrättelse, för såvitt ändring i densamma icke gjorts eller
 göres i den ordning, som i denna lag stadgas.

Har genom denna lag rikslagstiftningen tillförts område, som enligt äldre
 lag reglerats genom landskapslag, eller har genom denna lag till landskapets
 lagstiftningsbehörighet överförts område, som tidigare reglerats genom riks-
 lagstiftning, skall sådan under tiden mellan självstyrelsens införande och
 denna lags ikraftträdande tillkommen landskapslag eller rikslagstiftning fort-
 farande tillämpas i landskapet Åland, intill dess de varda i stadgad ordning
 upphävida, landskapslagen genom förordning och rikslagstiftningen genom land-
 skapslag.

Där i lag eller särskild förordning förekommer hänvisning till lagrum, som
 ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.
 Helsingfors den
 Republikens president. Justitieminister.

R e s e r v a t i o n .

Emedan Stora Utskottets majoritet icke velat intaga det tillägg, som av professor Estlander och häradshövding Nordling i kommittébetänkandet föreslagit att borde intagas, vilken uppfattning vi här biträda, få vi till Stora Utskottets beslut inlämna följande reservation:

Det vore ock för det goda samarbetet mellan riket och landskapet lyckligt, om tillämpningen av stadgandet i sagda lagrum i görligaste mån skulle undvikas, när därvid på grund av sakens ömtåliga beskaffenhet en icke önskvärd spänning mellan riket och landskapet lätt uppstode. Denna spänning skulle än mer stegras, därest den eller de, som enligt högsta domstolens avgörande oriktigt tolkat självstyrelselagen, skulle på grund av vidtagen åtgärd ställas under åtal. En sådan möjlighet borde därför genom uttrycklig lagbestämmelse förebyggas. Detta synes vara så mycket mer motiverat, som 39 § i kommitténs förslag förutsätter åtal av lantrådet eller ledamot i landskapsstyrelsen, då dessa, i fall där meningsskiljaktighet angående deras befogenheter enligt självstyrelselagen icke föreligger, förfara lagstridigt eller göra sig skyldiga till försummelse i tjänsten. Med hänsyn härtill föreslå vi att till 40 § skulle fogas ett andra moment av följande lydelse:

Ej må den, vars förvaltningsåtgärd enligt 1 momentet ogillas, härför ställas under åtal.

Mariehamn den 15 december 1943.

Erik H. Lilius